

El passat 27 d'abril el grup valencià de música sefardita Aman Aman presentà el repertori del seu primer disc al Festival de Música Antiga celebrat a la Llotja de València. Tradició i música s'entrellacen en una proposta artística que fuig de la nostàlgia per encarar-se amb el futur sense renunciar a la creació.

Músiques de Sefarad

*Syen drahmés el dia tomo
Ya te puedo mantener,
De tu madre no la komo,
Ah, amán, amán, ah!
Ke me kyero detener.*

Ferrer, Fuster, Díaz, Moreno, Pérez... Diuen que si portes algun d'aquests cognoms és molt probable que sigues descendent de jueus, i no és tampoc descartable que algun dels teus avantpassats fóra expulsat de la Península pels reis Catòlics el 1492. No són gens menyspreables, doncs, els vincles culturals i històrics que ens lliguen als jueus sefardites, els descendents de tota aquella gent de la diàspora que, encara amb les claus de les seues cases a la butxaca, marxaren a corre-cuita i s'assentaren a les terres de l'imperi Otomà, el nord d'Àfrica, els Balcanes i també a Itàlia i Holanda. Després de la Segona Guerra Mundial, molts dels supervivents es traslladaren a Israel i els Estats Units, avui dia les comunitats més nombroses.

Cinc-cents anys després, l'empremta de la cultura medieval llatina es conserva tant en la llengua judeoespanyola, una mena de castellà antic farcit d'influències que testimonien les travessies i els diferents destins dels sefardites, com en costums, cànctics i músiques d'un poble sense fronteres. Sefarad, el regne d'origen que deixaren segles enrere, continua viva a l'imaginari col·lectiu.

Música sefardita sense corbatí.
No és poca la feina, tant investigadora com artística, realitzada en el camp de

la música sefardita. Gravacions, treballs de camp i formacions musicals de nova planta inspirades en aquesta tradició han estat freqüents des de principi del segle XX. Tanmateix, hi ha diferents enfocaments. Els més comuns són els que tracten la música sefardita com a música antiga en el sentit clàssic —amb veus operístiques, veus impostades, músics tocant amb partitura i sense espai per a la improvisació— i les més puristes o fidels, que tracten de conservar rigorosament les maneres domèstiques, sovint amb escassos mitjans, de fer música de les comunitats sefardites d'arreu del món. “Nosaltres hem optat per una tercera via, l'òptica de les músiques tradicionals dels països que acolliren els sefardites”, adverteix Efrén López, arranjador d'Aman Aman. I explica que “el primer enfocament el considerem erroni, ja que la major part de cançons sefardites daten de final dels segle XIX i principi del XX, i el segon no el compartim. Pensem que tractar d'assolir l'autenticitat d'un sefardita fent música no té gaire sentit i, a més, ja està meravellosament fet per ells”. L'aposta del grup valencià inclou la recreació i l'elaboració artística a partir d'arranjaments propis, tot i que sense perdre de vista “l'esperit tradicional de cada peça”, la coherència musical, històrica, cultural i social. “No considerem aquesta música com a intocable peça de museu o material etnomusicològic”, conclou.

Els camins de Sefarad.
*Los caminos de Sirkedji
S'incheron de arena*

*Para pasar y vo tornar
y vert' a ti morena.*

Centrat en la música sefardita de Turquia, Grècia, Bulgària i el Marroc, el primer disc d'Aman Aman, encara sense títol, recrea l'estil i la instrumentalització de les cultures d'acollida. “La música que fa un sefardita que ha nascut a Istanbul és cent per cent turca, però cantada en judeoespanyol i sovint amb temàtica provinent dels romanços llatins”, assegura Efrén. I afegeix: “No hem fet cap instrumentalització medievalista ni espanyolista.” Tal com expliquen els membres d'Aman Aman, el disc és un intent de fer allò que avui dia farien els sefardites si estiguessen més integrats en els circuits de la música comercial turca: a partir de la seua tradició, un producte més acurat artísticament. “De fet, hi ha discs actuals de sefardites que inclouen temes que també estan al nostre repertori però en versió pop o fins i tot electrònica”, assenyala Efrén. I és que el temps no s'atura.

“Tot i que estan cantades en judeoespanyol, les cançons inclouen moltes paraules de la llengua pròpia de l'espai geogràfic on habiten: del turc, del grec..., com ara noms de barris o fins i tot les tornades completes”, apunta Mara Aranda, cantant d'Aman Aman. En l'estrofa reproduïda, Sirkedji és un barri d'Istanbul. En altres casos, els cànctics també incorporen a la base del castellà medieval paraules del català i del portuguès. Una barreja que delata la història de travessies i contactes amb diferents cultures dels jueus sefardites.

Cançons de bressol i de nocces.
Romances, danses de nocces, cançons de bressol i picardioses... “El que més es conserva són peces sobre el cicle de la vida: el naixement, cerimònies festives, la mort... Totes pertanyen a un àmbit molt domèstic i les cantaven dones. Els homes es dedicaven a l'esfera pública, als cànctics litúrgics sinagogs, que eren en hebreu, una llengua que les dones no coneixien”, explica Mara. Malgrat això, no deixa de ser sorprenent l'aparició en les romances, cançons provinents de romanços peninsulars, d'episodis històrics, com la mort del duc de Gandia.

Inserida en una societat amb una cultura diferent, la llengua pròpia, així com els costums, cerimònies, ritus religiosos, etc., dels jueus sefardites es con-

Aman Aman.

servava de portes endins, tot i que ni la porta més grossa haguera pogut evitar l'entrada de l'estil de vida de la gent que habitava el territori d'acollida. Cinc segles són molts anys, molts mesos, molts dies. De fet, ja fa algunes dècades que experts i interessats tracten d'evitar que es perda tot este bagatge històric en les generacions més joves.

De València a Istanbul. Cordes, vents i percussions de l'antic imperi Otomà conformen la sonoritat d'Aman

Aman, que es complementa amb aportacions més recents en la història musical com pot ser el violoncel, interpretat a la manera de les orquestres modernes del Magrib, Turquia o Egipte. "Fer un grup d'aquestes característiques ací i que puguem fer concerts és un somni fet realitat", confessa Efrén. I en el somni és fonamental el fet que Aman Aman compta amb músics procedents de quatre països: el País Valencià, el Marroc, Grècia i França. Els músics Matthieu Saglio, francès; el marroquí

Aziz Samsaoui, i el grec Hristos Barbas aporten al treball de la resta de membres valencians, Diego López, Efrén i Mara, "l'autenticitat i el sabor que dóna sentit a Aman Aman", en paraules clares d'Efrén.

El resultat del somni podem gaudir-lo ben properament. Mentrestant, ens queda el regust d'haver escoltat el repertori en un escenari de luxe com és la Llotja de València.

Violeta Camarasa

Guerra, franquisme i transició

Els lectors interessats a tenir les cobertes per a enquadrar els fascicles de Guerra Civil, franquisme i transició poden demanar-les, sense cap carrec, dirigint-se a les adreces postal, electrònica, telefònica o de fax que indiquem a sota.

- Telefonant al 902 131 025
- Enviant aquest anunci, per correu, amb les dades postals a: Av. Baró de Carcer, 37, 1r, 1a • 46001 València
- Enviant-lo per fax amb les dades postals al 963 534 569
- Enviant un missatge electrònic, amb les dades postals, a: apalau@eltemps.net

EL TEMPS